

BOGANMELDELSER

OMSETNINGS- OG OMKOSTNINGSFORHOLDENE INNEN JERNVAREHANDELEN 1931. Av J. Wedervang og Dag Coward. (Oslo 1933. 20 S. + Tabelbilag).

OMSETNINGS- OG OMKOSTNINGSFORHOLDENE I DETAJLHANDELEN MED KOLONIALVARER 1931. Av J. Wedervang og Dag Coward. (Oslo 1933, 44 S.)

Ved Universitetet i Oslo blev der for et Par Aar siden oprettet et økonomisk Institut, som under Ledelse af Professorerne Frisch og Wedervang bl. a. har sat sig som Opgave at fremskaffe en Omkostningsstatistik for Handelen. Som de første Frugter af denne Virksomhed foreligger nu i de ovennævnte to Publikationer Undersøgelser af Forholdene i Jernvarehandelen og i Detailhandelen med Kolonialvarer. Begge Undersøgelser bygger paa Materiale for Aaret 1931.

Hvad den førstnævnte Undersøgelse angaar, skal det straks siges — og det lægger Forfatterne da heller ikke Skjul paa —, at Materialet, der har staaet til Raadighed, er endog meget spinkelt. Man faar et stærkt Indtryk af de Vanskeligheder, der er forbundet med at fremskaffe det til saadanne Undersøgelser nødvendige Regnskabsmateriale, ved at læse, at der forud for Undersøgelsen blev udsendt Prøveskemaer til samtlige Norges ca. 300 organiserede Jernvarehandlere, af hvilke imidlertid kun 28 erklærede sig villige til at deltage. Af disse 28 faldt endda ca. Halvdelen fra undervejs, saaledes at Undersøgelsen kun omfatter ialt 16 Forretninger.

Man kan altsaa ikke paa Forhaand vente, at de Resultater, man kommer til ved Gennemsnitsberegninger, er typiske for Jernvarehandelen som Helhed. Paa den anden Side er Materialet for saa vidt ret alsidigt, som de 16 Forretninger er meget forskellige, ikke blot med Hensyn til Størrelse og Beliggenhed (de 16 Forretninger var beliggende i 12 forskellige Byer), men ogsaa med Hensyn til Salgets Fordeling paa en gros og en detail Salg, paa grove Varer og Smaaavarer o. s. v.

Men hvad enten Resultaterne nu som Følge af Materialets Alsidighed — og til Trods for det ringe Antal Besvarelser — maatte være typiske for Branchen eller ikke, umuliggør det sidste Forhold i hvert Fald et mere dybtgaaende Studium af en Række Spørgsmaal af stor Interesse. En Inddeling af Materialet efter Forretningernes, d. v. s. den aarlige Omsætnings, Størrelse viser f. Eks., at saavel Bruttoavancen som Omkostningerne i pCt. af Omsætningen i de største Forretninger ligger under Gennemsnittet for samtlige Forretninger (Bruttoavancen er 18,28 pCt., henholdsvis 20,32 pCt., Omkostningerne 16,73, henholdsvis 17,50 pCt.). Men for det første har man ingen Sikkerhed for, at den Tendens, som disse Tal giver Udtryk for, virkelig er til Stede, dertil er Antallet af Iagttagelser i de enkelte Størrelsesgrupper for

BOGANMELDELSER

OMSETNINGS- OG OMKOSTNINGSFORHOLDENE INNEN JERNVAREHANDELEN 1931. Av J. Wedervang og Dag Coward. (Oslo 1933. 20 S. + Tabelbilag).

OMSETNINGS- OG OMKOSTNINGSFORHOLDENE I DETAJLHANDELEN MED KOLONIALVARER 1931. Av J. Wedervang og Dag Coward. (Oslo 1933, 44 S.)

Ved Universitetet i Oslo blev der for et Par Aar siden oprettet et økonomisk Institut, som under Ledelse af Professorerne Frisch og Wedervang bl. a. har sat sig som Opgave at fremskaffe en Omkostningsstatistik for Handelen. Som de første Frugter af denne Virksomhed foreligger nu i de ovennævnte to Publikationer Undersøgelser af Forholdene i Jernvarehandelen og i Detailhandelen med Kolonialvarer. Begge Undersøgelser bygger paa Materiale for Aaret 1931.

Hvad den først nævnte Undersøgelse angaar, skal det straks siges — og det lægger Forfatterne da heller ikke Skjul paa —, at Materialet, der har staaet til Raadighed, er endog meget spinkelt. Man faar et stærkt Indtryk af de Vanskeligheder, der er forbundet med at fremskaffe det til saadanne Undersøgelser nødvendige Regnskabsmateriale, ved at læse, at der forud for Undersøgelsen blev udsendt Prøveskemaer til samtlige Norges ca. 300 organiserede Jernvarehandlere, af hvilke imidlertid kun 28 erklærede sig villige til at deltage. Af disse 28 faldt endda ca. Halvdelen fra undervejs, saaledes at Undersøgelsen kun omfatter ialt 16 Forretninger.

Man kan altsaa ikke paa Forhaand vente, at de Resultater, man kommer til ved Gennemsnitsberegninger, er typiske for Jernvarehandelen som Helhed. Paa den anden Side er Materialet for saa vidt ret alsidigt, som de 16 Forretninger er meget forskellige, ikke blot med Hensyn til Størrelse og Beliggenhed (de 16 Forretninger var beliggende i 12 forskellige Byer), men ogsaa med Hensyn til Salgets Fordeling paa en gros og en detail Salg, paa grove Varer og Smaaavarer o. s. v.

Men hvad enten Resultaterne nu som Følge af Materialets Alsidighed — og til Trods for det ringe Antal Besvarelser — maatte være typiske for Branchen eller ikke, umuliggør det sidste Forhold i hvert Fald et mere dybtgaaende Studium af en Række Spørgsmaal af stor Interesse. En Inddeling af Materialet efter Forretningernes, d. v. s. den aarlige Omsætnings, Størrelse viser f. Eks., at saavel Bruttoavancen som Omkostningerne i pCt. af Omsætningen i de største Forretninger ligger under Gennemsnittet for samtlige Forretninger (Bruttoavancen er 18,28 pCt., henholdsvis 20,32 pCt., Omkostningerne 16,73, henholdsvis 17,50 pCt.). Men for det første har man ingen Sikkerhed for, at den Tendens, som disse Tal giver Udtryk for, virkelig er til Stede, dertil er Antallet af Iagttagelser i de enkelte Størrelsesgrupper for

lille og Spredningen for stor, og dernæst fremgaar det af Materialet, at de større Forretninger i Virkeligheden har en ganske anden Karakter end de mindre, idet de sælger forholdsvis meget en gros og især fører grovere Varer. Disse Forskelligheder i Forretningernes Struktur er alene i Stand til at forklare Forskellen i Bruttoavance og Omkostninger, og selve Forretningsstørrelsens Betydning i denne Henseende for Forretninger med iøvrigt ensartede Forhold faar man derfor ikke noget at vide om. Og paa samme Maade modificerer Materialets Beskaffenhed i det hele taget Gyldigheden af de Slutninger, som Fremstillingen ellers kunde indbyde til.

Undersøgelsen er dog til Trods herfor langt fra uden Værdi. Selv om de fortsatte Undersøgelser, hvorom Forfatterne udtaler Haabet, skulde bevirke, at der maatte læses Korrektur paa Resultaterne i nærværende Fremstilling, giver denne dog sikkert en ret præcis Forestilling om »Størrelsesordenen« af de forskellige »Richt« eller »Kennzahlen«, for at bruge Professor Hirsch' Terminologi, indenfor denne Branche.

Undersøgelsen vedrørende Kolonialhandelen bygger paa et — absolut set — betydeligt større Materiale, idet der som Resultat af Henvendelser til ca. 1200 handlende indkom 79 brugbare Besvarelser. De 4 største Forretninger med en samlet Omsætning af 3,8 Mill. Kr. er dog holdt udenfor den egentlige Undersøgelse, idet deres Omsætning for en væsentlig Del er en gros Salg. Tilbage bliver 75 Forretninger med en samlet Omsætning af knap 5,9 Mill. Kr. I disse Forretninger forekommer dog ogsaa en Del Salg en gros, men ikke i saa stort Omfang, at det kan afsvække Forretningernes Karakter af at være overvejende Detailforretninger. For saa vidt er Materialet altsaa mere rent end i den foregaaende Undersøgelse, og hvad angaar dets repræsentative Karakter anfører Forfatterne, at »likesom i virkeligheden består i det foreliggende udvalg majoriteten af mindre forretninger, mens en del større er med og fullstændiggjør billedet. Den geografiske fordeling er tilfredsstillende både m. h. t. byernes størrelse og beliggenhed«. Det fremhæves dog, at det rent talmæssigt er en svag Repræsentation, og dette faar ligesom ved Undersøgelsen vedrørende Jernvarehandelen Betydning, naar man kommer til en Opdeling af Materialet, idet Antallet af Iagttagelser i de enkelte Grupper i mange Tilfælde bliver ret ringe.

Iøvrigt er Gangen i denne Undersøgelse i Hovedsagen den samme som i den foregaaende. Der er dels opstillet Gennemsnitsberegninger af Bruttoavance, Omkostninger og Nettofortjeneste m. m. for hele Materialet, dels er der foretaget Opdelinger af Materialet efter forskellige Synspunkter: Omsættningens Størrelse, Bruttoavancens Højde, Omsættningshastigheden og den geografiske Beliggenhed.

Om de forskellige Gennemsnitstal for hele Materialet er branchetypiske, kan som nævnt ikke afgøres med Sikkerhed, men i hvert Fald synes de, saaledes som det fremgaar af en Række Spredningstabeller, at være nogenlunde typiske for det behandlede Materiale. Man lægger her navnlig Mærke til den forholdsvis ringe gennemsnitlige Bruttoavance. Den udgør i pCt. af Omsætningen kun 14,2, medens den i en tilsvarende dansk Undersøgelse er 19,3, og den ligger ogsaa under Bruttoavancen i en Række andre Lande, fra hvilke der foreligger Undersøgelser vedrørende denne Branche. Supplerer man den paa S. 44 i Undersøgelsen anførte Tabel med de danske Resultater, faar man følgende Opstilling (samtlige Tal er pCt. af Omsætningen):

	Brutto- fortjeneste	Totale Omkostn.	Netto- fortjeneste	Løn til Personale	Lokale- udgifter
Norge 1931.....	14,2	10,7 ¹⁾	4,2 ²⁾	3,3	2,5
Sverige 1928.....	16,2	12,3 ¹⁾	4,4 ²⁾	4,5	3,0
England 1925.....	16,0	11,7	4,3	5,9	3,0
Tyskland 1926.....	18,0	11,8	6,2	3,1	31 ³⁾
Danmark 1932.....	19,3	12,6 ¹⁾	6,7	4,8	3,1
U. S. A. 1924.....	19,7	18,0 ⁴⁾	1,8	10,9 ⁴⁾	1,3 ³⁾
Frankrig 1930.....	17—20				
Ungarn 1930.....	16,4				

Nu skal man altid være forsigtig med Sammenligninger fra Land til Land, og det gælder ikke mindst her, hvor det Materiale, der ligger til Grund for de forskellige Undersøgelser, er af højst forskelligt Omfang, og hvor der rimeligvis gør sig store Forskelligheder gældende, f. Eks. m. H. t. hvilke Varer det er, der føres i »Kolonialforretninger« i de forskellige Lande, men rent umiddelbart maa det siges at være en interessant Iagttagelse, der her kan gøres. En anden Ting, man lægger Mærke til, er den forbløffende Konstans i Omkostningsprocenten fra Land til Land, bortset fra Tallene for U. S. A., der imidlertid ikke er homogene med de øvrige.

I et Afsnit er behandlet det interessante Spørgsmaal om Bruttoavancens Afhængighed af Forretningens Størrelse. Forfatterne mener at kunne spore en Tendens først til faldende og dernæst til stigende Bruttofortjeneste, naar Omsætningen stiger, saaledes at »Optimum« skulde ligge ved en Omsætning paa 60—80,000 Kr. Hvorledes dette nu end forholder sig, en Ting er klar, at heller ikke dette Materiale er af en saadan Beskaffenhed, at det tillader at drage sikre Slutninger om, hvorledes det vilde stille sig, hvis man havde en Række Forretninger, der kun var forskellige med Hensyn til Omsætningens Størrelse, og saa sammenlignede Bruttoavancens Variationer. Men et saadant Materiale er vanskeligt at fremskaffe, thi det skulde ikke alene have en vis Størrelse, men maatte ogsaa indeholde mere detaillerede Oplysninger, end der har ligget til Grund for denne Undersøgelse, bl. a. med Hensyn til Varelagerets og Varesalgets Fordeling paa de enkelte Varer i de forskellige Forretninger.

Vi skal iøvrigt ikke her gaa ind paa en nærmere Omtale af de mange interessante Enkeltheder, men kun tilføje, at de norske Undersøgelser baade i deres Anlæg og Udførelse synes at tilfredsstille ethvert rimeligt Krav til omhyggelig Planlægning og ædruelig Talbehandling. Man maa derfor haabe, at de to Arbejder, der her er omtalt, kun er en Begyndelse, og at det maa lykkes Oslo-Instituttet efterhaanden at supplere det baade i den ene og den anden Retning. Af stor Interesse ikke mindst for Konjunkturforskningen vilde det være, om man kunde komme ind paa Undersøgelser fra Aar til Aar af Forholdene i de samme Brancher, og Haand i Haand dermed maatte selvfølgelig gaa en Udvidelse af Undersøgelserne til at omfatte flere og flere

¹⁾ Inkl. beregnede Renter.

²⁾ Inkl. 6 % Rentegevinst paa Leverandørkredit.

³⁾ Kun Butiksleje — ikke øvrige Lokaleudgifter.

⁴⁾ Inkl. Lederløn.

Brancher. Hvorvidt dette skal lykkes, beror i første Række paa de handlendes Vilje — og Evne, naturligvis — til at afgive de fornødne Oplysninger. Paa dette Punkt vil man ogsaa i Fremtiden møde Vanskeligheder i Form af Uvilje og Ligegyldighed, men Interessen indenfor Ledelsen af de handlendes Organisationer, i Samarbejde med hvilke disse Undersøgelser er blevet til, synes i hvert Fald at være til Stede, og den vil forhaabentlig efterhaanden forplante sig videre til de menige Medlemmer.

C. Lind.

Ernst John: GOLDINFLATION UND WIRTSCHAFTSENTWICKLUNG, Wien (Oesterreichischer Wirtschaftsverlag) und Berlin (Heymanns Verlag) 1933. 149 S.

Dengang Wicksell fremsatte Teorien om den naturlige Rente og Laanerenten, tænkte han, saavidt man kan forstaa, udelukkende paa at forklare Priserens Langtidsbevægelser. Da hans Lære senere blev taget op, var det imidlertid af Konjunkturteoretikerne, der gjorde den til Grundlaget for den monetære Teori. Navnlig i Østrig, hvor Wicksell's Tanker blev bragt i Kontakt med Böhm-Bawerks Lære om Produktionsomvejene, er den monetære Konjunkturteori blevet dyrket og i den nyeste Tid endeligt udformet i Hayeks Værker. Ernst John hører til den østrigske, monetære Skole og opererer med hele dens teoretiske Apparat; men han er vendt tilbage til Problemet »de lange Bølger«, og anvender det analytiske Skema paa Langtidsbevægelserne.

I de senere Aars Litteratur er Pristrendens Bølgebevægelser ellers hovedsageligt behandlet ud fra andre Synspunkter. Man har ment at kunne iagttage en regelmæssigt igenkommende Bølgebevægelse paa ca. 50 Aars Længde, og har villet opfatte Trendbevægelserne som et cyklisk Fænomen. Imidlertid er det empiriske Materiale paa langt nær tilstrækkeligt til at fastslaa en saadan Regelmæssighed. Søger man tilbage i Historien varer det ikke længe, inden de statistiske Oplysninger bliver meget spinkle, og man møder yderligere en Vanskelighed, naar man skal tage Stilling til de Forstyrrelser, der umiddelbart skyldes de to store Krige, Napoleonskrigene og Verdenskrigen. Forskningens Genstand bestaar egentlig kun af de 70 å 80 Aar før 1913, og de Fænomener, der skal forklares, er følgende: Efter en Aarrække med stigende Priser indtræffer der i Begyndelsen af 1870'erne et Omslag til almindelig Nedgang, der varer til hen i 90'erne, hvorefter Priserne atter stiger. Vil man fastholde den Tanke, at disse Bevægelser er Led i en cyklisk Bevægelse, skylder man en Forklaring for den postulerede Regelmæssighed. En saadan Forklaring er ikke givet og vil sikkert falde meget vanskelig at opstille. Man kan nogenlunde tilfredsstillende begrunde en Aarsagssammenhæng mellem Opsving og Depression indenfor Konjunkturbevægelsen; men hvorledes skal man tænke sig, at en Prisstigning, der fortsættes gennem 20 eller 30 Aar, i sig selv skulde indeholde Spiren til det følgende Omslag og fremkalde et ligesaa langvarigt Prisfald?

Det er derfor ikke underligt, at den gamle Guldteori endnu staar meget stærkt. For den er Prisbevægelserne »tilfældige« historiske Fænomener uden indbyrdes Sammenhæng, og da den yderligere finder Bevægelsernes Aarsag i let kontrolable, »ausserwirtschaftliche« Forhold (Guldfund resp. Lejernes Udtømning), faar den en behagelig, fuldstændig Karakter. Teorien lider dog af visse Svagheder og virker afgjort mest overbevisende, naar man holder